

різних форм навчання, поєднують індивідуальне освоєння знань із взаємозв'язком у професійній діяльності, сприяють розвитку інтеграції та міжпредметних зв'язків у навчальному процесі.

Список літератури

1. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 232 с.
2. Нестерова Л. В. Інтерактивні методи навчання як фактор гуманізації професійної підготовки фахівців [Електрон. ресурс] / Л. В. Нестерова, Л. В. Сараєва. — Режим доступу: <http://www.nbuiv.gov.ua>
3. Романишин Ю. Л. Інноваційні технології та інтерактивні методи навчання у підготовці документознавців-менеджерів / Ю. Л. Романишин // Моделювання регіональної економіки: збірник наукових праць. — Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків. — 2011. — №2 (18). — С. 274–282.
4. Слепкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. / З. І. Слепкань. — К.: Вища школа, 2005. — 239 с.
5. Щербань П. Навчально педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посіб. / П. Щербань. — К.: Вища школа, 2004. — 207 с.

Надійшла до редколегії 13.11.2012 р.

УДК 002.66:001.89

С. М. ГРИГОРАШ

ЗМІСТ І ЗНАЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ»

Розглянуто суть і значення дисципліни «Організація діяльності інформаційних установ», наведено рекомендації щодо тематики та напрямів вивчення цього курсу.

Ключові слова: науково-технічна інформація, довідково-інформаційний фонд, аналітико-синтетична переробка інформації, інновації.

Рассмотрены сущность и значение дисциплины «Организация деятельности информационных заведений», даны рекомендации по тематике и направлениям изучения этого курса.

Ключевые слова: научно-техническая информация, информационный фонд, аналитико-синтетическая обработка информации, инновации.

The essence and meaning of discipline «Scientific and Technical Information Centers Activity Organization» are considered. The recommendations on study areas of the course are adduced.

Key words: scientific and technical information, reference fund, analytical and synthetical information processing, innovation.

Інноваційний шлях розвитку України неможливий без науково-технічної інформації (НТІ), яка є основною складовою науково-технічної діяльності (НТД). Нині змінюється ставлення влади та суспільства в цілому до НТІ, яка визнана утворюючим фактором,

що діє на науковій основі. Тому нагальною є необхідність упровадження нової навчальної дисципліни «Організація діяльності інформаційних установ», яка вможливить підвищення рівня підготовки майбутніх документознавців, аналітиків інформаційних систем.

НТІ спрямована на підтримку всіх сфер життя суспільства: науки, виробництва, економіки, соціальної сфери. Якщо порушити означений зв'язок, це, безперечно, призведе до поглиблення кризових ситуацій у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що в Україні створено систему НТІ національного, регіонального, галузевого рівня, яка забезпечує координацію науково-дослідних робіт і виконує важливі функції щодо формування інтегрованого національного ресурсу й обслуговування масового споживача потрібними інформаційними ресурсами.

Проблема вивчення організаційної діяльності центрів науково-технічної інформації є предметом активного обговорення вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких: А. Є. Никифоров, В. Є. Новицький, В. В. Онікієнко, В. Д. Пархоменко, В. П. Семиноженко та ін. [8; 9; 10; 11; 12]. Адаже в період реформ і змін особливого значення набуває питання оперативної взаємодії наукових організацій з підприємствами різних галузей економіки, які на основі необхідної інформації здійснюють свою професійну діяльність. Наукові дослідження доводять, що інтерес суспільства до НТІ дедалі зростає, це стає вагомою мотивацією для вивчення означеної дисципліни.

Мета статті — на основі аналізу діяльності центрів НТІ й обґрунтувати необхідність упровадження та вивчення дисципліни «Організація діяльності інформаційних установ» студентами технічного університету й визначити способи застосування теоретичних основ на практиці.

Курс «Організація діяльності інформаційних установ» призначений для студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, які прагнуть стати документознавцями, інформаційними аналітиками.

«Організація діяльності інформаційних установ» вивчається на завершальному етапі навчання і нерозривно пов'язана з такими предметами: «Інформаційно-аналітична діяльність», «Загальне документознавство», «АСП». Вона є базовою для подальшого вивчення таких курсів: «Засоби масової інформації», «Інформаційний менеджмент», «АСПМІ», «Презентація науково-дослідної роботи».

Мета дисципліни — формування системи знань про специфіку структурної та змістової організації різних видів інформаційних

центрів науково-технічної інформації України, вмінь моделювати окремі види їх інформаційної продукції.

Завдання — вивчити організаційну структуру інформаційних центрів науково-технічної інформації та виявити особливості інформаційних ресурсів продуктів і послуг, які здійснює УкрІНТЕІ, ЦНТЕІ, НТБ та НТЦ ІФНТУНГ.

Студенти мають знати:

- тлумачення понять «науково-технічна інформація», «науково-технічна діяльність», «інформаційна служба», «інформаційна установа», «інформаційне агентство», «інформаційний центр», «довідково-інформаційний фонд», «аналітико-синтезна діяльність», «інформаційно-аналітичне обслуговування», «науково-технічна виставка, семінар, конференція» згідно із Законом України про інформацію та ДСТУ;
- особливості класифікації центрів науково-технічної інформації;
- правові основи регулювання діяльності галузевих, регіональних і територіальних центрів науково-технічної інформації;
- основні критерії класифікації інформаційних центрів України;
- методи і прийоми підготовки окремих видів інформаційних документів, використання комп'ютерних технологій для їх створення й аналізу;
- специфіку проведення конференцій, брифінгів, семінарів тощо на визначені теми;
- особливості їх підготовки та впливу на думку численних реципієнтів;
- основні канали виробництва та поширення інформаційної продукції центрів науково-технічної інформації;
- перспективи насичення інформаційного ринку в Україні в контексті науково-технічного прогресу;
- способи доведення інформаційної продукції до користувачів;
- основні вимоги до підготовки прес-релізу, експрес-інформації, звіту, реферативного журналу.

Студенти повинні вміти:

- аналізувати структуру та напрями діяльності центрів науково-технічної інформації;
- розрізняти функції центрів науково-технічної інформації та інформаційно-аналітичних служб під час управлінської діяльності;
- аналізувати форми надання інформаційних послуг;
- дотримувати правил оформлення окремих видів інформаційної продукції.

Усі ці знання й уміння студенти можуть засвоїти в процесі формування лекційних модульних занять, практичної та самостійної аудиторної й позааудиторної роботи та підсумкового контролю. Навчальна програма містить два модулі: «Загальні аспекти розвитку НТІ» та «Методика підготовки окремих видів інформаційних документів».

Базовим положенням першого модуля є спрямованість на вивчення основних понять у науково-технічній сфері; він має таку тематику лекційних занять: загальні аспекти діяльності НТІ в системі НТД; класифікація центрів НТІ; загальна характеристика їх діяльності; принципи побудови оптимальної схеми функціонування інформаційних центрів з обслуговування спеціалістів різних галузей; система інформаційного забезпечення.

Система НТІ в Україні функціонує як сукупність підпорядкованих Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України організацій, основною функцією якої є створення та реалізація інформаційних ресурсів. До основних державних центрів НТІ належать УкрІНТЕІ, ЦНТЕІ, ОРТ, ДНТБ, Національна наукова бібліотека ім. В. І. Вернадського, галузеві підрозділи НТІ, Держстандарт України, Книжкова палата України, Державна служба статистики України, Державний департамент з промислової власності України та деякі інші міністерства та відомства.

Основними напрямками їх наукової діяльності є:

- створення науково-методичних і організаційних засад розвитку національної системи НТІ з метою поширення інформаційної продукції та послуг;
- розроблення науково-методичних основ створення єдиної системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності у сфері науково-технологічного й інноваційного розвитку і трансферу технологій;
- методи та практика інтеграції систем баз даних і електронних інформаційних ресурсів для забезпечення доступу користувачів до результатів науково-технологічної діяльності;
- реалізація в межах своїх повноважень єдиної економічної, фінансової, науково-технічної, інвестиційної, соціальної політики у сфері інтелектуальної власності та розроблення на основі аналізу пропозиції й удосконалення щодо подальшої роботи [11].

Специфіка діяльності цих Центрів полягає в тому, що вони виконують дві основні функції: створення інформаційного продукту (ІП) та здійснення інформаційної послуги. Поняття «інформаційного продукту» розглядається вченими різних галузей, які по-різному його тлумачать, наприклад, О. В. Матвієнко вважає, що інформаційний продукт — це результат інформаційної діяльності, процес матеріальної реалізації якої надає продукцію. В. Брижко, Р. Калюжний указують на те, що ІП — це створена

виробником сукупність документованої інформації, відомостей, даних і знань, яка призначена для забезпечення інформаційних потреб користувача [7]. Найважливішою продукцією центрів НТІ можна вважати: систему баз даних (БД) Державного реєстру науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій України; БД, які містять інформацію про завершені новітні й економічно ефективні технології; реферативно-бібліографічну БД; адресно-номенклатурну БД; міжнародну БД; фахові журнали різного спрямування та ін.

Під «інформаційною послугою» розуміють результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення інформаційних потреб громадян, державних органів, підприємств, установ і організацій [7]. Найпоширенішими інформаційними послугами, які здійснюють центри НТІ, є: підготовка інформаційних продуктів стосовно пріоритетних напрямів розвитку науки, технологій, інновацій та виробництва; виконання тематичних і фактографічних інформаційних запитів; надання інформації щодо НДДКР, дисертацій, технологій у бібліотеці; видавничо-поліграфічні роботи; виставкова діяльність (на власних площах); організація семінарів, курсів підвищення кваліфікації для працівників сфери НТІ й інноваційної діяльності та ін.

Слід зазначити, що значний масив науково-технічної інформації розпорошений в організаціях, наукових установах у формі наукових звітів, пропозицій, тез, доповідей. Але з упровадженням Інтернет-технологій стало можливим зміцнити зв'язок зі споживачем інформації та оперативної й цілодобово надавати он-лайн послуги.

Базовими нормативно-правовими документами для центрів НТІ є Закони України «Про науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності України», «Про національну програму інформатизації», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства», а також акти Президента України і Кабінету Міністрів України, Положення та накази Міністерства освіти і науки, молоді та спорту [1; 2; 3; 4; 5].

У процесі опрацювання цієї нормативно-правової бази студенти мають змогу усвідомити значення НТІ для розвитку суспільства в цілому та діяльності центрів НТІ зокрема. З метою належного засвоєння матеріалу перший модуль завершується підсумковим контролем у формі тестів та контрольних запитань, а також індивідуальними завданнями для окремих студентів.

Другий навчальний модуль передбачає розгляд таких питань: інформаційна продукція в системі національних науково-технічних центрів; зміст роботи провідних відділів центрів НТІ;

інформаційні технології в організації інформаційних центрів НТІ; поширення науки та досвіду центрів НТІ.

Важливим етапом у роботі всіх центрів НТІ є створення довідково-інформаційного фонду (ДІФ) та електронних інформаційних ресурсів. ДІФ — це сукупність упорядкованих первинних документів і довідково-пошукового апарату, призначена для задоволення інформаційних потреб [3]. Зазвичай, він містить: інформацію про наявність книжкових, періодичних, патентних видань; нормативних документів, органів НТІ; інформаційні листові матеріали; базу даних фактографічної, бібліотечно-реферативної інформації на паперовому й електронному носіях; реєстр та облік науково-технічної інформації, проведення наукових та інших заходів і базу даних власної генерації та ін. У процесі засвоєння матеріалу студенти повинні набути навичок з комплектування, організації та використання фондів, умінь поєднати різноманітні носії інформації та механізми доступу до них, сформувавши їх у єдину нерозривну систему документованих ресурсів і послуг. Підсумковим контрольним завданням для закріплення й оцінювання роботи пропонується скласти довідник «Інформаційні організації та служби науково-технічної інформації Івано-Франківської області» на основі аналогічного довідника, укладеного Українським інститутом науково-технічної та економічної інформації, що надасть змоги поєднати навички формування довідників і водночас уможливить знаходження організації й служб, у яких зможуть працювати студенти цього фаху після закінчення ВНЗ. Індивідуальне завдання — формування бюлетеня за конкретно визначеною тематикою та складання плану поточного комплектування.

Слід зазначити, що для ефективної діяльності центрів НТІ необхідно дотримувати вимог щодо аналітико-синтетичного опрацювання інформаційних матеріалів і здійснювати інформаційно-аналітичне обслуговування, яке передбачає підготовку тематичної добірки, аналітичної довідки чи огляду, реферативного огляду, патентного дослідження, оформлення заявки на винахід, знаку для товарів та послуг.

Як зазначає В. Д. Пархоменко, ефективності експлуатації інформаційного ресурсу можна досягти лише за умови постійної участі в цій роботі не тільки спеціалістів з інформаційного забезпечення, але й кінцевих споживачів інформації, тому що користувач інформації так чи інакше виконує роль аналітика. Тому підсумковим завданням для студентів, які вже мають навички складання названих вище документів, здійснити моніторинговий аналіз потреб в інформаційному ресурсі споживачів конкретного напрямку діяльності [11].

Важливим і необхідним у процесі роботи центрів НТІ є заходи щодо поширення досягнень науки та виробничого досвіду, тобто

організація виставок, семінарів, конференцій тощо. Виставкова діяльність в Україні — невід’ємна складова розвитку ринкових процесів — стимулює закріплення позитивних структурних змін в економіці, сприяє науково-технічному й технологічному оновленню вітчизняного виробництва [6]. Основними документами, які забезпечують реалізацію виставки, є: запрошення, програма, прес-релізи. Обов’язково мають бути: книга відгуків для відвідувачів, бажано — анкети для їх опитування; складання бібліографічних описів документів, що експонуються; вибір заголовків стендів, цитат, уточнювальних написів; створення каталогу виставки; аналіз результатів роботи виставки (анкетних опитувань, бесід із гостями, відгуків ЗМІ). У документуванні виставкової діяльності головним документом є тематико-експозиційний план, який містить назви розділів (підрозділів) виставки, анований перелік відібраних для експонування документів, ілюстративних і допоміжних матеріалів, систематизованих відповідно до розділів виставки. Документи перелічуються із зазначенням їхніх розмірів і послідовності розміщення на стендах або у вітринах. Назви експонатів подаються повністю й точно.

Для закріплення здобутих теоретичних знань про виставкову діяльність студенти відвідують постійно діючу виставку ІФНТУНГ «Інноваційні технології нафтогазового комплексу», де, крім експонатів, вони мають змогу ознайомитися з документальною частиною підготовки означеної виставки та створити власну виставку досягнень у науковій діяльності свого факультету.

Останньою темою другого модуля є редакційно-видавнича діяльність центрів НТІ. Наукові фахові видання посідають особливе місце в інформаційному полі сфери НТД. Тільки УкрІНТЕІ, використовуючи інформаційну базу даних, друкує декілька наукових та інформаційних видань, наприклад, науково-практичний інформаційний журнал «Науково-технічна інформація» (публікується щоквартально); збірник рефератів дисертацій, НДР та КДР (видається щомісячно); «Експрес-новини: наука, техніка, виробництво» — періодичне видання, в якому подається інформація про науково-технічні досягнення й розробки (періодичність видання — 24 випуски на рік); «Інтернет-ресурси України» (видається щорічно). Бібліотека ім. В. І. Вернадського публікує наукові фахові видання, зокрема журнал «Бібліотечний вісник», збірники наукових праць «Наукові праці НБУВ», «Рукописна та книжкова спадщина України», «Українська біографістика» тощо. Державна служба статистики України друкує науково-інформаційний журнал «Статистика України», який висвітлює загальні наукові та практичні проблеми статистики, питання реформування та переходу на міжнародну систему обліку й інші питання.

Важливим і необхідним у засвоєнні цього навчального елементу є аналіз фахових видань, зокрема журналів «Науково-технічна інформація», «Вісник Книжкової палати», та створення на їх основі реферативних оглядів на визначену заздалегідь тематику.

Таким чином, курс дисципліни, який складається з двох модулів, допомагає зрозуміти, що науково-технічна інформація та центри НТІ відіграють важливу роль у житті країни, суспільства і розвитку економіки. Аналіз і осмислення значення НТІ та центрів, які зберігають і поширюють НТІ, свідчить, що вони мають інтеграційний вплив різних наук на технологізацію суспільства, не тільки об'єднують конкретні технічні й теоретичні дисципліни, але й здійснюють суспільну функцію — забезпечують зв'язок між технологічним та інтелектуальним потенціалом суспільства. Саме завдяки застосуванню НТІ здійснюється зворотний зв'язок між науковцями і практикою впровадження нових технологій у виробництво.

Труднощі, які виникають під час засвоєння курсу «Організація діяльності інформаційних установ», пов'язані з тим, що бракує систематизованої інформації, зосередженої в одному джерелі. Тому виникає необхідність пошуку матеріалів до кожного навчального елементу, що потребує більшого обсягу часу на підготовку методичних розробок щодо виконання як самостійної, так і практичної роботи, за допомогою яких закріплюється матеріал лекційних занять. Прикладного характеру набуває опрацювання нормативно-правової бази, різних розпорядчих документів, які стосуються проблем функціонування НТІ.

Список літератури

1. Закон України «Про інноваційну діяльність»: за станом на 04.07.2002 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. — Назва з екрана.
2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності України» за станом на 16.01.2003 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. — Назва з екрана.
3. Закон України «Про науково-технічну інформацію»: за станом на 25.06.1993 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. — Назва з екрана.
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»: за станом на 13.12.1991 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. — Назва з екрана.
5. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки»: за станом на 09.01.2007 р.
6. Концепція розвитку виставково-ярмаркової діяльності, затверджена постановою Кабінету Міністрів України: за станом на 22 серпня 2007 р. // Український кур'єр. — 2007. — № 162.
7. Матвієнко О. В. Основи інформаційного менеджменту : навч. посіб. / О. В. Матвієнко. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 128 с.

8. Никифоров А. Є. Науково-технічний прогрес та економічне зростання / А. Є. Никифоров // Державне регулювання економіки. — К. : КНЕУ, 2004. — С. 166–209.
  9. Новицький В. Є. Тенденції розвитку та інноваційного регулювання ринків праці в глобальному та інформаційному середовищі / В. Є. Новицький, Т. Є. Мірошниченко // [http //www.ivveir.org.ua/NOVICKIY.doc](http://www.ivveir.org.ua/NOVICKIY.doc). — Назва з екрана.
  10. Онікієнко В. В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України / В. В. Онікієнко, Л. М. Ємельяненко, І. В. Терон. — К. : РВПС України НАН України, 2006. — 480 с.
  11. Пархоменко В. Д. Інформаційна аналітика у сфері науково-технічної діяльності / В. Д. Пархоменко, О. В. Пархоменко. — К. : УкрІНТЕІ, 2006. — 224 с.
  12. Семиноженко В. П. Україна: Шлях до постіндустріальної цивілізації / В. П. Семиноженко. — Х. : Константа, 2005. — 306 с.
- Надійшла до редколегії 23.11.2012 р.*

УДК 37.014.5

М. В. КІСІЛЬ

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виокремлено, проаналізовано та деталізовано основні положення щодо державної політики інформатизації вищої освіти в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр.

Ключові слова: державна політика, вища освіта, інформатизація, інформаційно-комунікаційні технології.

Выделены, проанализированы и детализированы основные положения относительно государственной политики информатизации высшего образования в Национальной стратегии развития образования в Украине на 2012–2021 гг.

Ключевые слова: государственная политика, высшее образование, информатизация, информационно-коммуникационные технологии.

The paper identified, analyzed, and detailed provisions on fundamental public policy of information of higher education in the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012–2021.

Key words: public policy, higher education, information technology, information and communication technology

Сучасні уявлення про якісну й ефективну освіту передбачають урахування такого важливого фактора, як інформатизація. Це природно, адже постіндустріальне суспільство за своєю суттю є передусім інформаційним і характеризується переходом від індустріальних до науково-інформаційних технологій та формуванням суспільства знань. «Інформаційне суспільство — це новий,